

Boychuk I. V.

Lviv University of Trade and Economics

USE OF STRATEGIC MARKETING IN THE MANAGEMENT PRACTICE OF ENTERPRISES

Summary

The article substantiates the feasibility of using strategic marketing as a priority direction in the management of enterprises, taking into account theoretical and methodological principles and practical tasks of socio-economic development. It is proved that the formation of the marketing strategy of enterprises ought to be rooted in market requirements and needs, and should rest on research, analysis and systematisation of characteristics of the internal and external environment of firms. Based on the results of an expert survey of leading experts, an assessment of the current state of strategic marketing in the management practice of enterprises has been made, relevant conclusions have been drawn and suggestions for further research in this direction have been presented.

Key words: strategic marketing, management process, enterprises, marketing strategy, competition, expert evaluation, business activity.

УДК 338.24.01

Боровик М. В.

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

ЗНАННЯ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Досліджено знання як запоруку сталого розвитку закладів вищої освіти. Розглянуто сутність економічних категорій «знання» й «інформація» та їх співвідношення. Визначено спільні та відмінні властивості інформації та знань. Запропоновано класифікацію знань, що використовуються у діяльності закладів вищої освіти.

Ключові слова: знання, інформація, класифікація знань, сталий розвиток, заклад вищої освіти

Постановка проблеми. Знання з історичних часів було предметом наукового інтересу. Сучасне суспільство є суспільством знань, саме тому все більше уваги приділяється економіці, заснованій на знаннях. Останніми роками спостерігається суттєве збільшення галузей, основними ресурсами яких стали інформація та знання. Більше того, саме знання, а також здатність використовувати їх із максимальною ефективністю стають запорукою сталого розвитку як особистості, організації, так і всього суспільства.

В умовах розвитку нової економіки саме знання стають одним з основних найвагоміших чинників, який здатен забезпечити сталий розвиток. При цьому головне в економіці, заснованій на знаннях, полягає не стільки у створенні нового знання, скільки у продуктивному використанні наявного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань, пов'язаних з економікою знань, присвячено роботи таких зарубіжних та вітчизняних учених, як: П. Друкер, К. Вііг, Д. Белл, І. Нотакі, Г. Такеучі, Г. Бекер, Є. Брукінг, М. Блауг, Д. Мінцер, Ф. Махлуп, Б.З. Мильнер, М. Порат, Т.Х. Девенпор, Л. Прусак, Б. Когут, У. Занде, М. Мелуун, І.С. Журавковська, В.В. Лабоцький, Т.Е. Степанова, Н.В. Манохіна та ін. Питанням управління закладами вищої освіти на засадах економіки знань присвятили свої роботи М.Я. Матвіїв, В.М. Андрієнко, С.С. Гаркавенко, Т.А. Гаврилова, Г.О. Ус, В.В. Вітлінський, О.В. Куклін, Л.М. Віткін, О.В. Пащенко, Т.Є. Оболенська, Н.Л. Казарінова, В.Л. Макаров, В.Н. Тимохін, В.А. Лужецький та ін. Більшість робіт присвячено дослідженню економіки знань на макrorівні та на рівні розвитку суспільства, при цьому проблеми економіки знань на мікrorівні, зокрема вивчення їх впливу на сталий роз-

виток закладів вищої освіти як суб'єктів господарювання, і досі залишаються вивченими в значно меншому обсязі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Традиційно вважається, що формування знань відбувається у закладах освіти, особливо вищої. При цьому саме вища освіта вважається індикатором можливостей забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни. Саме тому сталий розвиток суспільства пов'язують із розвитком освіти. Однак знання можуть виступати також і як чинник, який дасть змогу забезпечити сталий розвиток і самим закладам вищої освіти, якщо розглядати їх як складні соціально-економічні системи, які функціонують у жорстких умовах ринкових відносин. Саме тому заслуговує особливої уваги дослідження знань як вагомого чинника, що дасть змогу закладам вищої освіти забезпечити свій сталий розвиток.

Мета статті полягає у дослідженні сутності економічних категорій «знання» і «інформація», визначенні їх властивостей та розробленні класифікації знань, що використовуються у діяльності закладів вищої освіти, які можуть стати запорукою забезпечення їх сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи знання як вагомий чинник сталого розвитку закладів вищої освіти, передусім необхідно дати визначення терміну «знання». Це поняття вельми різнопланово, у різних науках і різноманітних контекстах у цей термін вкладається різний зміст.

Багато років дослідженню питань сутності поняття «знання» як економічної категорії присвячують свої праці вітчизняні та закордонні вчені. Аналіз літератури із цієї проблематики засвідчує наявність різних точок зору щодо визна-

чення цього поняття, що проявляється в різноманітності та численності його визначень.

Енциклопедичний словник Webster пропонує декілька визначень категорії «знання»: як розуміння, що набувається конкретним досвідом; як стан обізнаності про що-небудь чи володіння інформацією; як чітке сприйняття істини або як дещо зрозуміле та таке, що утримується у розумі [1]. Ф. Махлуп визначає знання як форму представлення частин реального та передбачуваного світу на певному носії [2]. К. Біг відносить до нього істини та переконання, уявлення та поняття, погляди та очікування, методології та вміння [3]. Д. Белл дає таке визначення: «Знання – сукупність організованих висловлювань про факти чи ідеї, що представляють обґрунтоване судження або експериментальний результат, яке передається іншим за допомогою деякого засобу комунікації в деякій систематизованій формі» [4]. Б.З. Мільнер говорить про знання як про «усвідомлені й класифіковані факти, і дані, і розуміння, і теоретичні концепції, і принципи, і процедури отримання інформації, і приклади, і способи роз'яснення» [5, с. 50]. Т.Х. Девенпорт та Л. Прусак визначають знання як суміш досвіду, цінностей, розуміння та контекстуальної інформації [6]. І.С. Журавковська визначає знання як уособлену інформацію [7]. В.В. Лабощий називає знання унікальним ресурсом, який надає підприємствам конкурентні переваги [8]. Т.Е. Степанова та Н.В. Манохіна визначають знання як проблемно-орієнтовану, індивідуально сформовану у свідомості суб'єкта, а також на різних матеріальних носіях систему зредукованої інформації, здатну максимально об'єктивно оцінювати складні процеси, явища і результати, забезпечуючи даному суб'єктові оптимальну безпеку і душевний комфорт у даних соціально-економічних умовах [9, с. 23].

Отже, з наведеного переліку прикладів трактування поняття «знання» можна побачити, що сутність знання як феномена розвитку сучасних суб'єктів господарювання недостатньо розкрита, що зумовлено ємністю даної категорії та підтвер-

джує відсутність остаточної погодженості дослідників щодо її змісту.

Знання як економічна категорія тісно пов'язана з таким поняттям, як «інформація», у результаті чого виникає питання про тлумачення і співвідношення таких категорій, як «знання» й «інформація» і пов'язаних із ними понять. Незважаючи на зовнішню ясність, названі категорії дуже складні і неоднозначні, що знаходить відображення у тому, як вони формулюються і вживаються. Дослідження різних боків використання категорій «знання» і «інформація» має досить довгу історію – із 60-х років минулого століття. Часто в дослідженнях ці поняття вживалися якщо не як тотожні, але дуже близькі за своєю суттю.

Термін «інформація» у перекладі з латинської *informatio* означає ознайомлення, викладення, роз'яснення [11]. У загальному філософському розумінні інформація – це певні відомості, сукупність певних даних, знань [12, с. 153]. На думку Ф. Махлупа [2], «інформувати – означає передавати знання, яке може бути результатом інформації. Інформація проводиться з метою вкласти знання у розум іншого. Будь-яка інформація у звичайному значенні цього слова є знання, хоча не всяке знання можна назвати інформацією». Такої ж думки дотримувався й М. Порат, який відзначав, що інформація являє собою дані, які були організовані і передані [13]. Б. Когут і У. Зандер визначали інформацію як знання, яке може бути передане без утрати цілісності, тобто визначали її як форму знання [14].

Закон України «Про інформацію» дає таке визначення цього поняття: «Інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [15].

Проте «знання» на відміну від «інформації» завжди пов'язане з унікальністю людини, її поглядами, переконаннями та досвідом. Окрім того, багато дослідників визначають «знання» через поняття «інформація» та «дані» [6]. Термін «знання» іноді ототожнюють із терміном «інформація». Однак у розумінні категорії «інформація»

Таблиця 1

Спільні та відмінні риси інформації та знань

Інформація	Знання
Не зменшуються в міру їх використання – невичерпні	
Невідчужувані – можуть використовуватися одночасно великою кількістю людей	
Можуть використовуватися без втрати кількості й якості	
На витрати виробництва не впливає кількість потенційних споживачів	
Незалежні від простору	
Часто залежні від часу (швидкість старіння)	
Їх цінність складно піддається попередньою оцінкою	
У силу своєї внутрішньої природи передаються безповоротно, але можуть надаватися і на певних умовах	
Достаток як блага не знижує їх цінності	
Статистична та бухгалтерська оцінка утруднена, оскільки між витратами знань та інформації на вході й обсягом їх на виході немає значимої економічної відповідності	
Ідеальні й потребують об'єктивації	
Гетерогенні за своєю природою	
Існує і в живій, і в неживій природі, більш об'єктивна і динамічна	Більш глибоко пов'язане з людиною і з людським суспільством, більшою мірою залежить від інтелектуальних і чутливих здібностей людини
Базис знання	Інформація, що пройшла через свідомість людини або групи людей
Може мати різний характер, у тому числі бути непотрібною	Обґрунтоване судження або експериментальний результат
Чи не залежить такою мірою від соціального контексту	Більшою мірою залежить від соціального контексту

Джерело: складено на основі [9]

та її співвідношенні з категорією «знання» існують певні відмінності. Спільні та відмінні риси понять «інформація» та «знання» представлено в табл. 1.

Аналіз властивостей інформації і знань дає точніше і повніше уявлення про природу знання, дає змогу визначити його як похідний актив від інформації, однак має свої власні ознаки та форми прояву.

Отже, досліджуючи знання як економічну категорію, можна виділити певні властивості знань:

- невичерпність, знання не зникають у міру їх використання;
- складність;
- кількість знання не знижує їх якості;
- не залежать від просторового розміщення;
- мають довгостроковий характер;
- невіддільні від носія знань;
- можуть бути використані значною кількістю споживачів без втрати кількості та якості;
- залежать від часу та мають здатність до швидкого зістарівання;
- важко піддаються оцінці;

- відкривають доступ до потенційно нових ринків надання послуг закладу вищої освіти;
- можуть бути остаточно передані;
- залежать від розумових, інтелектуальних та від чуттєвих властивостей носія знань;
- залежать від соціального контексту.

Якщо розглядати знання з погляду закладу вищої освіти, то можна відзначити, що знання, які використовуються у закладах вищої освіти, ґрунтуються на:

- індивідуальних/персональних знаннях окремих співробітників (професорсько-викладацького складу) закладу вищої освіти, які враховуючи свої суб'єктивні переконання та досвід, інтерпретують інформацію, приймають відповідні рішення;
- колективних знаннях окремих груп індивідумів, які здійснюють свою діяльність в межах підрозділів, кафедр, факультетів закладу вищої освіти та утворюються в результаті синергії індивідуальних/персональних знань, яка не може бути імітована;
- унікальній історії минулого закладу вищої освіти та накопиченому досвіду.

Таблиця 2

Класифікація знань, що використовуються в діяльності закладів вищої освіти

Класифікаційна ознака	Вид знання
За відношенням до освітнього процесу	- активні (відіграють головну роль в освітньому процесі закладу вищої освіти); - пасивні (не застосовуються в освітньому процесі закладу вищої освіти)
За складністю	- прості/поверхневі (знання, які можуть бути швидко отримані); - складні/глибинні (знання, які потребують певного часу для отримання та зрозуміння)
За ступенем ідентифікації	- кодифіковані/явні/відчутні (знання, які задокументовані); - некодифіковані/неявні/невідчутні (знання, які незадокументовані, приховані, латентні)
За залученням	- зовнішні/залучені (знання, залучені із зовнішнього середовища); - внутрішні/вирощені (знання, створені та розвинені всередині закладу вищої освіти)
За спеціалізацією	- економічні (знання, що відносяться до економічних спеціальностей закладу вищої освіти); - технічні (знання, що відносяться до технічних спеціальностей закладу вищої освіти); - юридичні (знання, що відносяться до юридичних спеціальностей закладу вищої освіти); - екологічні (знання, що відносяться до екологічних спеціальностей закладу вищої освіти) тощо
За сферою застосування	- загальні (знання, які необхідні для виконання усіх видів діяльності та якими можуть володіти всі бажаючи); - універсальні (загальноосвітні знання, що надаються у закладах вищої освіти); - спеціальні (знання, які надаються у закладі вищої освіти за певною спеціальністю)
За приналежністю	- індивідуальні/персональні (особистісні знання окремого індивіду); - колективні/групові (комплексні знання що є результатом співпраці окремих індивідів у процесі їх співпраці); - організаційні/корпоративні (знання, що є надбанням певного закладу вищої освіти); - міжорганізаційні (знання, які використовуються для співпраці з іншими закладами вищої освіти); - галузеві (знання, що використовуються у сфері освіти); - суспільні (знання що є надбанням суспільства)
За носієм знань	- знання абітурієнтів (знання, отримані у загальноосвітніх або професійно-технічних закладах); - знання студентів (знання, які студенти отримують під час навчання у закладі вищої освіти); - знання викладачів (знання, якими володіють викладачі закладу вищої освіти та передають їх в освітньому процесі студентам)
За типом отримання	- теоретичні (знання теоретичного базису на основі вже отриманого кимось досвіду у питаннях, що досліджуються); - практичні (знання алгоритмів виконання тих чи інших завдань); - рефлексивні (нові знання формуються на систематизованому великому обсязі минулих знань); - інтуїтивні (знання, що виникають на основі відчуттів)
За часом використання	- короткострокові (знання, які можуть бути використані до 1 року); - середньострокові (знання, які можуть бути використані від 1 до 5 років); - довгострокові (знання, які можуть бути використані протягом багатьох років)
За видами діяльності закладу вищої освіти	- освітні (використовуються для здійснення освітньої діяльності закладу вищої освіти); - методичні (використовуються для здійснення методичної діяльності закладу вищої освіти); - наукові (використовуються для здійснення наукової діяльності закладу вищої освіти); - міжнародні (використовуються для здійснення міжнародної діяльності закладу вищої освіти); - організаційні (використовуються для здійснення організаційної діяльності закладу вищої освіти); - управлінські (використовуються для здійснення управлінської діяльності закладу вищої освіти); - маркетингові (використовуються для здійснення маркетингової діяльності закладу вищої освіти); - фінансові (використовуються для здійснення фінансової діяльності закладу вищої освіти)
За рівнями управління	- стратегічні (знання, які використовуються під час стратегічного управління закладом вищої освіти); - тактичні (знання, які використовуються під час тактичного управління закладом вищої освіти); - оперативні (знання, які використовуються під час оперативного управління закладом вищої освіти)
За часом отримання	- поточні (знання, що використовуються у поточній діяльності закладу вищої освіти); - майбутні (знання, що можуть за необхідності бути використані у діяльності закладу вищої освіти)

Ефективне управління знаннями закладу вищої освіти залежить від розуміння та виділення різних форм прояву та видів знання. Аналіз наукових праць виявляє також наявність різних підходів до виділення форм та видів знання.

Розроблення класифікації різних типів знання займає важливе місце в дослідженнях сучасних учених. Так Е. Брукінг відзначала, що «процес виявлення знань має сенс тільки в разі встановлення типу даних знань» [16, с. 214]. Це необхідно для визначення цінності знання, способів його виявлення, зберігання, передачі і використання в діяльності суб'єктів господарювання.

Проведене дослідження видів знань дає змогу зазначити, що загальноприйнята класифікація знань сьогодні відсутня, але існують різноманітні авторські класифікації знань. На основі проведеного аналізу літературних джерел щодо видів знань пропонується класифікація знань, які використовуються в діяльності закладів вищої освіти (табл. 2).

Представлені види знань відіграють вирішальну роль у забезпеченні сталого розвитку закладів вищої освіти. Саме заклади вищої освіти є тим джерелом, яке формує, накопичує, примножує та розповсюджує знання.

В умовах формування нової української економіки знань заклади вищої освіти повинні приділяти значну увагу знанням як джерелу отримання конкурентних переваг інших навчальних закладів за рахунок отримання достовірної та вчасної інформації про стан внутрішнього та зовнішнього середовища та відносин між ними. Тільки завдяки розумінню своїх власних можливостей та того, як вони співвідносяться з потребами споживачів освітніх послуг, заклади вищої освіти можуть розвинути свої конкурентні переваги та підвищити свою конкурентоспроможність в умовах жорсткої боротьби між навчальними закладами. Заклади вищої освіти повинні постійно та безперервно досліджувати свою освітню, наукову, економічну, маркетингову, зовнішньоекономічну діяльність та підтримувати зв'язок із зовнішнім оточенням.

Висновки. Проведене дослідження знань як запоруки сталого розвитку закладів вищої освіти, а також розгляд економічних категорій «знання» і «інформація» дали змогу визначити їх спільні та відмінні властивості. Серед основних властивостей знань можна відзначити: невичерпність; складність; кількість знання не знижує їх якості; не залежать від просторового розміщення; довгостроковість; невіддільність від носія знань; можуть бути використані значною кількістю споживачів без втрати кількості й якості; залежать від часу та мають здатність до швидкого зістарівання; важко піддаються оцінці; можуть бути остаточно передані; залежать від носія знань та соціального контексту.

Визначено, що знання, які використовуються у закладах вищої освіти, ґрунтуються на: індивідуальних/персональних знаннях окремих співробітників закладу вищої освіти; колективних знаннях окремих груп індивідумів й унікальній історії минулого закладу вищої освіти та накопиченому досвіді.

Запропоновано класифікувати знання, які використовуються у діяльності закладу вищої освіти, за такими класифікаційними ознаками: відношенням до освітнього процесу; складністю; ступенем ідентифікації; сферою застосування; спеціалізацією; приналежністю; носієм знань; типом отримання; видами діяльності закладу вищої освіти; рівнями управління; часом отримання; часом використання, залученням.

Таким чином, у подальших дослідженнях необхідно значну увагу приділяти знанням як унікальному ресурсу та продовжувати вдосконалювати механізми ефективного управління знаннями для забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти. Тобто знання стають фундаментом, на якому повинна бути побудована нова концепція управління знаннями, яка дасть змогу закладами вищої освіти в сучасних складних умовах жорсткої конкуренції між навчальними закладами зберегти традиції та, використовуючи багаторічний досвід, створити унікальні конкурентні переваги та умови для забезпечення сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Webster's Online Dictionary/ ICON Group International. URL: <http://www.webcitation.org>.
2. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США. Москва: Прогресс, 1966. 462 с.
3. Wiig K.M. Knowledge management foundations: thinking about thinking. How people and organizations create, represent and use knowledge. Arlington: Schema Press, 1993. 471 p.
4. Bell D. Coming of Post-Industrial Society. New York, 1973. 576 p.
5. Управление знаниями в инновационной экономике: учеб. / Под ред. Б.З. Мильнера. Москва: Экономика, 2009. 599 с.
6. Davenport Th.H., Prusak L. Working Knowledge: How Organizations Manage What they Know. Boston, 2000. 240 p.
7. Жураковська І.С. Управління знаннями як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства в інформаційному суспільстві. Проблеми науки. 2007. № 7. С. 24-28.
8. Лабодкий В.В. Управление знаниями (технологии, методы и средства представления, извлечения и измерения знаний). Минск: Соврем. шк., 2006. 392 с.
9. Степанова Т.Е., Манохина Н.В. Экономика, основанная на знаниях (теория и практика): учебное пособие. Москва: Гардарика, 2008. 238 с.
10. Ефимов В.В. Управление знаниями: учебное пособие. Ульяновск: УлГТУ, 2005. 111 с.
11. Кормич Б.А. Информационное право: учебник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с.
12. Философский словарь / Под ред. М.М. Розенталя. Москва: Политиздат, 1972. С. 153.
13. Porat M., Rubin M. The Information Economy: Development and Measurement. Washington: Scientific Review, 1978. 128 p.
14. Kogut B., Zander U. Knowledge of the Firm, Combinative Capabilities, and the Replication of Technology. Organization Science. 1992. Vol. 3. № 3. P. 383-397.
15. Закон України «Про інформацію» № 2657-12. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 48. Ст. 650. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
16. Брукінг Э. Интеллектуальный капитал. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 288 с.

Боровик М. В.

Харьковский национальный университет городского хозяйства
имени А. Н. Бекетова

ЗНАНИЯ КАК ЗАЛОГ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Резюме

Исследованы знания как залог устойчивого развития высших учебных заведений. Рассмотрены сущность экономических категорий «знание» и «информация» и их соотношение. Определены общие и отличительные свойства информации и знаний. Предложена классификация знаний, используемых в деятельности высших учебных заведений.

Ключевые слова: знания, информация, классификация знаний, устойчивое развитие, высшие учебные заведения.

Borovyk M. V.

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

KNOWLEDGE AS A PRECONDITION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Summary

The article investigates knowledge as a precondition of sustainable development in higher education institutions. We examine the essence of the 'knowledge' and 'information' economic categories, and their correlation. Common and distinctive features of information and knowledge are defined. We offer a classification of knowledge that is used in work of higher education institutions.

Key words: knowledge, information, knowledge classification, sustainable development, higher education institution.

УДК 339.564:631.11:631.576.3

Буряк Р. І.

Чернявський І. Ю.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ОБГРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ

Проаналізовано еволюцію основних наукових підходів до визначення категорії «експортний потенціал». Обґрунтовано сутність експортного потенціалу підприємств зернової галузі. На основі результатів проведеного дослідження встановлено, що експортний потенціал підприємства зернової галузі – це наявна або потенційна спроможність підприємства, яка визначається сукупністю його виробничого, фінансового, кадрового і маркетингового потенціалу під впливом мікро- та макрофакторів бізнес-середовища, здійснювати успішну маркетингову діяльність на світовому ринку агропродовольчої продукції. Визначено конкурентні позиції України на світовому ринку зернових. Доведено, що зернова галузь займає ключове місце в структурі експортного потенціалу національної економіки України. Грошові надходження від експорту зернових культур у 2016 р. становили 6,075 млрд. дол. США, або 16,7% від загального експорту та 39,83% від усього експорту агропродовольчої продукції.

Ключові слова: експорт, потенціал, експортний потенціал, компаративний, ресурсний, результативний, системний, ринковий підходи, зернова галузь, аграрний сектор.

Постановка проблеми. Зерновий підкомплекс аграрного сектору України є стратегічною галуззю економіки України. Понад 53% (14,4 млн. га) усіх посівних площ у 2016 р. в нашій країні зайняті під зернові культури. У 2015 р. в Україні було зібрано 60,125 млн. т зернових і зернобобових культур, а в 2016 р., за даними Державної служби статистики, обсяг виробництва зернових і зернобобових культур становив 66,088 млн. т [1].

Наша держава володіє 27% від усіх світових чорноземів, окрім того, природно-кліматичні умови в Україні є сприятливими для вирощування зернових культур. Варто відзначити значні конкурентні переваги України на світовому ринку зернових за рівнем витрат на їх виробництво. Низький розмір орендної плати за землю, незначні витрати на внесення добрив і відновлення родючості ґрунтів та низький рівень оплати праці

селян є основними причинами низької собівартості виробництва зернових в Україні порівняно з економічно розвиненими країнами світу.

Здійснивши детальний аналіз тенденцій розвитку світового ринку зернових, можна впевнено зазначити, що наша держава займає чільне місце на цьому ринку. Україна входить до десятки найбільших світових виробників зернових. У 2016/2017 МР наша держава посіла почесне восьме місце у світі за обсягами виробництва пшениці (26,8 млн. т), а її частка у загальносвітовій структурі виробництва становила 3,55%. За аналогічний період в Україні було вироблено 9,9 млн. т ячменю (6,7% у загальносвітовій структурі виробництва), що є четвертим показником у світі. Слід зазначити, що за досліджуваний період наша країна перемістилася з п'ятої (2013/2014 МР) на шосту позицію (2016/2017 МР) у рейтингу най-